

4. Demchenko N. S. [otv. red.]. (1957). *Sbornyk robot studencheskoho nauchnoho obshchestva (Khar'kovskyy hosudarstvennyy byblyotchnyy ynstytut)*. Vyp. 1. Khar'kov: KHHBY.
5. Malyna T. P. [vidp. red.]. (1956). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XVIII : Filolohiya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
6. Eynor O. L. [vidp. red.]. (1956). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XIX : Heolohiya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
7. Bilokin' I. P. [vidp. red.]. (1956). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XX : Biolohiya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
8. Spys't'kyy V. Ye. [vidp. red.]. (1956). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XXII : Istoriya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
9. Chernenko M. S. & Braynin Ya. M. [vidp. red.]. (1959). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XXV : Ekonomika ta parvo*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
10. Markevych O. P. & Kharchenko A. S. [vidp. red.]. (1959). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XXVI : Biolohiya ta heohrafiya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.

Надійшла до редакції 17 грудня 2021 року

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК 02-057.177.2(47)ННМБУ(092)Пав(045)

Олена Кірішева,

головний бібліотекар відділу організаційної та науково-методичної роботи
Національної наукової медичної бібліотеки України,
e-mail: kirishevaolena@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4932-3604>

Зінаїда Хоружа,

головний бібліотекар відділу науково-дослідної роботи
Національної наукової медичної бібліотеки України,
e-mail: medlib@library.gov.ua

Покликання — Бібліотека

(до ювілею Раїси Іванівни Павленко, генерального директора
Національної наукової медичної бібліотеки України (1975—2018))
**Книга — найцінніше духовне і матеріальне багатство, яке винайшло
людство. Людина, яка опікується книгою, — найкраща людина у світі.**
Тетяна Задорожна, народна депутатка України

У статті висвітлено професійний шлях генерального директора Національної наукової медичної бібліотеки України (1975—2018), заслуженого працівника культури України, повного кавалера ордена княгині Ольги, видатного бібліотекознавця Раїси Іванівни Павленко з нагоди ювілею.

Ключові слова: Раїса Іванівна Павленко; ювілей; Національна наукова медична бібліотека України; мережа медичних бібліотек; видатні українські медики

Покликання — Бібліотека! Раїса Іванівна Павленко — справжній звитяжець бібліотечної справи, адже 60 років присвятила служінню Її величності Медичній Книзі. Розпочавши 1958 р. трудову діяльність у тоді

ще Республіканській науковій медичній бібліотеці Міністерства охорони здоров'я України, послідовно пройшла щаблі фахового зростання від бібліотекаря до генерального директора. Раїса Іванівна — перша жінка, після керівників-чоловіків, яка очолювала бібліотеку впродовж 43 років!

15 січня 2022 року бібліотечний світ вітає Раїсу Іванівну з ювілеєм. "Високий професіоналізм, невичерпний організаторський талант, мистецькі здібності та жіночий незбагнений і неповторний шарм роблять директора цієї чудової бібліотеки першою в плеяді найвидатніших постатей бібліотечної України. До цієї характеристики Раїси Іванівни слід додати ще й надзвичайний патріотизм, відданість рідній Батьківщині й бібліотечній справі" — такими словами схарактеризував ювілярку директор Книжкової палати України імені Івана Федорова, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Микола Іванович Сенченко.

Раїса Іванівна завжди вважала: "Приносити людям радість, нову, найнеобхіднішу інформацію заради здоров'я фізичного і духовного — найкраща робота в світі", а тому створила в бібліотеці доброзичливу й шанобливу атмосферу високої духовності, згуртувала дружній колектив професіоналів, відданих обраній справі.

Колеги високо цінують професіоналізм та якості керівника Раїси Іванівни, як зауважив колишній директор НБУВ, академік НАН України, президент Асоціації бібліотек України Олексій Семенович Онищенко у публікації "Ім'я, уславлене працею": "Визначна роль Раїси Іванівни як керівника полягає у створенні висококваліфікованого творчого колективу бібліотеки, вмінні чітко визначити стратегічний напрямок її розвитку, вдумливо і переконливо спрямувати працівників на реалізацію поставлених завдань".

Раїса Іванівна докладала багато зусиль для ефективного функціонування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення медичної науки й охорони здоров'я в країні. Завдяки її мудрості, професійному баченню, невпинному пошуку, новим ідеям ННМБУ перетворилась на одну з найбільших спеціалізованих наукових книгозбірень України, стала потужним методичним центром мережі вітчизняних медичних бібліотек. Національна наукова медична бібліотека України є невід'ємним документно-інформаційним складником загальнодержавної системи охорони здоров'я, національним книгозховищем документів медико-біологічного профілю, сучасним інформаційним центром, що репрезентує вікові надбання наукової медичної думки.

Раїса Іванівна стала одним з ініціаторів створення республіканських шкіл передового досвіду, де проходили професійне вдосконалення бібліотечні працівники різних рівнів. Переїмати досвід приїздили фахівці з близького та далекого зарубіжжя. За її ініціативою на початку 2000-х рр. розпочали проводити щорічні виїзні науково-практичні конференції в різних регіонах України, участь в яких брали закордонні колеги.

Надзвичайно плідною виявилася багаторічна партнерська співпраця з медиками Польщі. Ідея створити на базі Національної наукової медичної бібліотеки України окремий підрозділ втілювалась у відкриття 2016 р. Польської медичної бібліотеки, якій рік потому присвоєно ім'я професора Збігнева Релігі.

Ім'я Раїси Павленко відоме в багатьох країнах світу, адже вона — активна учасниця міжнародних конгресів СФУЛТ, конференцій, що відбувалися у бібліотеках Бельгії, Великої Британії, Данії, Італії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, США, Шотландії, радник Українсько-канадського проекту "Освіта", член Конгресу української інтелігенції.

Багато років поспіль Раїса Іванівна була активним членом низки редакційних колегій видань: "Журнал практичного лікаря", "Сучасні інфекції", "Медицинские вести", "Медицина України", "Лікарський збірник" Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка у Львові, "Бібліотечний вісник", "Будьмо здорові".

У колі наукових інтересів Раїси Іванівни — бібліотечознавство, бібліографознавство, історія медичної науки тощо; вона є автором понад 200 публікацій у професійних і медичних виданнях. Її вагомим внеском в історіографічне бібліотечознавство стали

грунтовні дослідницькі праці зі становлення та розвитку мережі медичних бібліотек. Під науковим керівництвом Р. Павленко здійснювалися дослідження з історії вітчизняної медицини, життя й діяльності видатних лікарів, медичних працівників, відзначених почесними званнями. Проводилася велика робота в рамках національної програми "Документальна пам'ять України", результатом якої стало видання низки біо-бібліографічних словників енциклопедичного характеру "Медицина в Україні", що дістали високу оцінку медичної спільноти та 2004 р. отримали Почесну відзнаку Української бібліотечної асоціації "Бібліографічний посібник року".

З ініціативи Раїси Іванівни 1978 р. у бібліотеці створено унікальний документний фонд "Медична україніка", що охоплює авторські примірники книг із дарчими написами та перші, передані в дар, особисті книжкові зібрання видатних медиків.

Серед плеяди діячів медичної науки багато справжніх друзів бібліотеки. Її багаторічний вірний читач, знайий український науковець, медик, професор, доктор медичних наук, член-кореспондент Національної академії наук України, заслужений діяч науки і техніки України Ісаак Михайлович Трахтенберг зауважив: "Пригадую на зустрічах в бібліотеці слова вдячності, висловлені на адресу Раїси Іванівни відомими українськими медиками, серед яких Василь Дмитрович Братусь, Анатолій Юхимович Романенко, Юрій Володимирович Поляченко, Юрій Васильович Вороненко, Любомир Антонович Пиріг, Іван Сергійович Чекман, Михайло Петрович Бойчак, Юрій Григорович Віленський, Юрій Костянтинович Дупленко, Тетяна Сергіївна Куриліна — список можна було б продовжувати. А ще пригадую ті вечори в стінах бібліотеки, які не раз з любов'ю проводила Раїса Іванівна. Це і презентації нових видань, і вечори пам'яті, і виставки живописних робіт медиків, відданих не тільки мистецтву лікарявання, але і обдарованих талантом образотворчого мистецтва. Із задоволенням, як і інші мої колеги, я ніколи не відмовлявся від запрошення взяти участь в цих вечорах, кожен з яких був для нас святом. Особливо запам'ятався вечір на вшанування пам'яті М. М. Амосова...".

Добре знані в бібліотечній спільноті й започатковані Раїсою Іванівною щорічні читання на честь українського медика, майстра поетичного слова Степана Васильовича Руданського, що відбуваються в бібліотеці понад 40 років. Саме їй належить ідея написання двох книг про життя, творчість й лікарську звитягу С. Руданського. У 2009 р. вийшло у світ видання "Степан Руданський. Поет, лікар, громадянин" із нагоди 175-ї річниці від дня народження, а до 180-річного ювілею видатного митця 2014 р. авторський колектив підготував і випустив друком книгу "І я знов живий світ оглядаю...". Науковим консультантом видання став лікар-отоларинголог, підполковник медичної служби, правнучатий племінник С. Руданського О. Боржковський. Книга здобула диплом Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського (2015) і була висунута на здобуття премії Президента України "Українська книжка року" в номінації "За вагомий внесок у розвиток українознавства".

Читачі Національної наукової медичної бібліотеки України, серед яких відомі науковці, медики, представники влади, митці, залюбки занотовують свої враження у "Золотій книзі відгуків бібліотеки". Поет, журналіст, кобзар-бандурист Ярослав Черногуз залишив щирий відгук: "Хочу доземно вклонитися цим чарівним стінам медичної бібліотеки, де дихається так легко і розлого, як на рідній природі, бо тут витає шляхетний дух Терещенка, і його зберігає нинішня господиня цього закладу — чудова людина і фахівець, справжня українка Раїса Іванівна Павленко, яка згуртувала навколо себе такий же колектив. Глибоко вдячний за увагу, непідробну щирість і людяність".

Багатогранна наукова, фахова й громадська діяльність очільниці Національної наукової медичної бібліотеки України, її звитяжна праця гідно поціновані науковою медичною спільнотою, колегами та державою.

Раїса Іванівна Павленко — відмінник охорони здоров'я, заслужений працівник культури України, повний кавалер ордена княгині Ольги, має відзнаку "Знак Пошани", низку орденів, медалей, численні почесні грамоти, відзнаку Української бібліотечної асоціації "За відданість бібліотечній справі", відзнаку Українського медичного клубу "Гордість медицини України". Крім того, за особистий внесок у розвиток Польсько-українського партнерства Раїсу Іванівну нагороджено медаллю імені Єжи Москви Окружної лікарської палати м. Варшави.

Завдяки таланту організатора й особистим якостям Раїса Іванівна здобула любов і шану всього колективу. Закладені нею добрі традиції нині гідно продовжують наступники.

Щиро вітаємо Раїсу Іванівну з ювілеєм і бажаємо міцного здоров'я, бадьорості духу, довгих років у мирі й злагоді!

Список використаної літератури

1. Раїса Іванівна Павленко : біобібліографічний нарис / Нац. наук. мед. б-ка України. — Київ : Коляда О. П., 2007. — 72 с. — (Серія "Славні імена української медичної книги: медичні бібліотеки в особах, документах, бібліографії").
2. Павленко Р. І. Бібліотека у намисті слова / Р. І. Павленко, Т. А. Остапенко, Ю. Г. Віленський ; Нац. наук. мед. б-ка України. — Київ : Коляда О. П., 2018. — 286 с.
3. Славна когорта фахівців медичних бібліотек України : збірка біографічних нарисів / уклад.: С. М. Науменко, О. М. Кірішева ; наук. ред. Т. А. Остапенко ; Нац. наук. мед. б-ка України. — Київ, 2020. — С. 119—122.

Olena Kirisheva, Zinaida Khoruzha
Vocation — Library

(to the anniversary of Raisa Ivanivna Pavlenko, Director General of the National Scientific Medical Library of Ukraine (1975—2018))

On the Anniversary occasion the professional life of the Director General of the National Scientific Medical Library of Ukraine (1975—2018), Honored Worker of Culture of Ukraine, Full Holder of the Order of Princess Olga, prominent library scientist Raisa Ivanivna Pavlenko is highlighted in the article.

Keywords: Raisa Ivanivna Pavlenko; anniversary; National Scientific Medical Library of Ukraine; medical libraries network; prominent Ukrainian medics

References

1. Rayisa Ivanivna Pavlenko : biobibliografichnij naris. Seriya "Slavni imena ukrayinskoyi medichnoyi knigi: medichni biblioteki v osobah, dokumentah, bibliografii". (2007). Kyiv: Kolyada O. P.
2. Pavlenko R. I., Ostapenko T. A. & Vilenskij Yu. G. (2018). *Biblioteka u namisti slova*. Kyiv: Kolyada O. P.
3. Naumenko S. M. & Kirisheva O. M. [uklad.]. (2020). *Slavna kogorta fahivciv medichnih bibliotek Ukraini : zbirka biografichnih narisiv*. Kyiv, pp. 119—122.

Надійшла до редакції 14 грудня 2021 року

УДК 929:792.071.2(477)Кру(045)

Ірина Аврахова,
старший науковий співробітник
відділу наукового редагування бібліографічної інформації
Книжкової палати України,
e-mail: visnyk@ukrbook.net

Чорна сторінка української історії
(до 145-річчя від дня народження М. Крушельницької)
Трагедію Марії Крушельницької не можна порівняти із жодною іншою...
Її трагедія — абсурдна. Абсурдна, як усе, що наробиє
і залишив нам у спадок сталінізм¹.
Л. Крушельницька

Марія Степанівна Крушельницька (дівоче прізвище — Слобода) увійшла в історію української культури як драматична актриса, публіцист, мемуарист, редактор і прозаїк, громадська діячка. Друкувалася в газетах "Буковина" та "Діло", альманахах, журналах

"Літературно-науковий вісник", "Нові шляхи", "Нова хата". Брала участь у виданні читанок, організації театральних гуртків і культурно-освітніх закладів. Пропагувала ідеї емансипації жінок, зокрема в альманасі "Жіноча доля" (Коломия, 1928) опуб-

¹ Крушельницька Л. Рубали ліс. Львів, 2001. С. 15.